

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ZURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BDF/44/4/87

POSTRZECANIE PROBLEMATYKI DRUGIEGO STAPU REFORMY
PRZEZ ROBOTNIKÓW I KADRĘ KIEROWNICZĄ
PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH

Informacja z badań

Luty 1987 r.

Czym będzie drugi etap reformy?

Praktyczny sens pojęcia "drugi etap reformy" jest problemem szeroko dyskutowanym w środkach masowego przekazu i kręgach specjalistów. W badaniu pod hasłem "Opinie o gospodarce"¹ podjęliśmy próbę ustalenia, w jakim stopniu poszczególne elementy tej koncepcji, choćby w formie hasłowej, dotarły do świadomości ludzi ze środowisk przemysłowych, zwłaszcza robotników.

Badanych poproszono o stwierdzenie, które z podanych w ankiecie szczegółowych rozwiązań uznają za charakterystyczne dla drugiego etapu reformy /tab. 1/.

Tabela 1

w procentach

Rodzaj proponowanych zmian	Uznający zmiany za element II etapu reformy	
	robotnicy	kierownicy
Dobre płace w dobrze gospodarujących przedsiębiorstwach, a złe - w źle gospodarujących	64,3	62,9
Brak kolejek, ale i drożyzna	54,4	61,3
Zniesienie dotacji dla przedsiębiorstw, ale i podwyżki cen	46,8	73,7
Lepsza jakość i większy wybór towarów, ale za wyższą niż obecnie cenę przy tej samej realnej płacy	45,7	57,5
Wyższe ceny, ale i więcej pieniędzy na cele przedsiębiorstwa	41,5	50,3
Równoważenie gospodarki, ale i jej centralizacja	37,5	46,6

¹ Badanie zrealizowano na przełomie grudnia '86 i stycznia '87 na losowej próbie 2245 robotników i 343 kierowników z 380 przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 500 pracowników.

Robotnikom drugi etap reformy najczęściej kojarzy się ze zróżnicowaniem poziomu płac w zależności od gospodarności przedsiębiorstwa. Z kolei kadra kierownicza najsilniej akcentuje zniesienie dotacji połączone z podwyżkami cen. Obydwie grupy najrzadziej wiążą drugi etap reformy z centralizacją gospodarki.

Warto zaznaczyć, że odpowiedzi "trudno powiedzieć" udzieliło 15-38,8% robotników i 7-16,5% kierowników. Największy odsetek tego typu odpowiedzi dotyczył kwestii centralizacji gospodarki /38,8% robotników/ oraz propozycji podwyżek cen z jednoczesnym zwiększeniem środków na cele przedsiębiorstwa /30,3% robotników i 16,5% kierowników/. Można zatem powiedzieć, że zagadnienia te budzą najwięcej wątpliwości badanych.

Wpływ cech społeczno-demograficznych na zróżnicowanie opinii robotników jest niewielki. Lepszą orientację wykazują robotnicy o wyższym poziomie wykształcenia oraz należący do organizacji społeczno-politycznych. W grupie kierowników zaobserwowano podobną tendencję. Kierownicy mający wyższe wykształcenie częściej wiążą poszczególne propozycje zmian z drugim etapem reformy niż osoby z wykształceniem średnim. Małe zróżnicowanie opinii wewnątrz grup społeczno-zawodowych wydaje się wskazywać, że nie zostały jeszcze uruchomione mechanizmy środowiskowe kształtujące opinię w tej sprawie. Oznacza to brak nieformalnych sporów i dyskusji oraz wynikających z nich emocji odwołujących się do tradycyjnych różnic interesów i opcji politycznych. Można zatem wysunąć hipotezę, że środowiska pracowników przemysłu zajmowały wobec problematyki drugiego etapu reformy pozycję wyczekującą.

2. Ceny i dotacje

Kwestia równoważenia rynku jest centralnym punktem polityki gospodarczej rządu. Badanych zapytano, czy według nich wprowadzenie podwyżek cen i zniesienie ulg i dotacji dla przedsiębiorstw spowoduje, że wszystkie towary w sklepach będą dostępne w pełnym asortymencie.

Wpływ odpowiednio wysokich podwyżek cen na zrównoważenie rynku oceniło pozytywnie 41,9% robotników i 47,7% kierowników, negatywnie zaś 53,1% robotników i 49,1% kierowników. Z kolei konsekwencje zniesienia ulg i dotacji oceniło pozytywnie 35,4% robotników i 42,6% kierowników, negatywną zaś opinię w tej kwestii wyraziło 46,4% robotników i 50,6% kierowników.

Opinie obydwu badanych grup są w zasadzie zbieżne. Nie stwierdzono też różnicowania poglądów wewnątrz grup w zależności od cech społeczno-demograficznych badanych.

3. Obszary chronione

Problem równowagi rynkowej był rozpatrywany również w kontekście ewentualnych zmian systemu dotacji państwowych w różnych dziedzinach życia społecznego /tab. 2/.

Tabela 2

w procentach

Decyzje	Ocena wpływu ewentualnych decyzji rządu na osiągnięcie równowagi rynkowej			
	pozytywna		negatywna	
	robotnicy	kierownicy	robotnicy	kierownicy
Zniesienie przywilejów branżowych	22,1	19,6	70,1	75,1
Wprowadzenie obowiązkowej pracy we wszystkie wolne soboty	13,4	7,3	81,6	90,9
Zniesienie dopłat do wczasów i kolonii	12,0	16,5	80,4	78,5
Wprowadzenie zasady odpłatności za opiekę zdrowotną	12,0	23,8	80,8	71,2
Zniesienie płatnych urlopów macierzyńskich	13,9	17,6	79,8	77,1
Opodatkowanie wszystkich pracowników, których płace są wyższe od średniej płacy krajowej	23,7	19,8	66,5	77,9
Uwaga - W tabeli nie uwzględniono odpowiedzi "trudno powiedzieć".				

Jeżeli dane zawarte w tabeli 2 zinterpretujemy w sposób dosłowny, tzn. jako ocenę wpływu ewentualnych decyzji na pojawienie się w sklepach pełnego asortymentu towarów, to stwierdzimy jedynie znaczny /i chyba racjonalny/ sceptycyzm badanych. Można jednak przyjąć, że istotnym elementem oceny była kwestia zagrożenia własnych

interesów w przypadku wprowadzenia w życie proponowanych decyzji. Przyjmując ten punkt widzenia, stwierdzamy, że około 80% robotników nie zaakceptowałoby wprowadzenia obowiązkowej pracy we wszystkie wolne soboty i odpłatnej opieki zdrowotnej oraz zniesienia dopłat do wczasów i kolonii, a także płatnych urlopów macierzyńskich. Nieco mniejsza grupa /ok. 70%/ sprzeciwia się zniesieniu przywilejów branżowych i wprowadzeniu systemu podatkowego obejmującego płace wyższe od średniej płacy krajowej.

W poglądach kierowników nieco wyraźniej zarysowała się hierarchia interesów. Najsilniej chroniony obszar stanowią wolne soboty /90,9%/, na drugim miejscu /ok. 78%/ sytuują się dopłaty do wczasów i kolonii, płatne urlopy macierzyńskie oraz płace wolne od podatku. Na końcu znajdują się przywileje branżowe /71,8%/ oraz bezpłatna opieka zdrowotna /71,2%/.

Porównując opinie obydwu grup stwierdzamy, że różnią się one istotnie w trzech punktach. Kadra kierownicza w większym stopniu niż robotnicy sprzeciwia się wprowadzeniu pracy w wolne soboty i zaostrzeniu systemu podatkowego. Natomiast robotnicy silniej niż kierownicy sprzeciwiają się wprowadzeniu opłat za opiekę zdrowotną.

Pomimo wskazanych różnic należy podkreślić znaczną zbieżność poglądów badanych grup. Ponad 70% respondentów sprzeciwia się zmianom w każdym z wymienionych obszarów. Ważny jest również fakt, że nie stwierdzono istotnego statystycznie zróżnicowania opinii wewnątrz grup ze względu na cechy społeczno-demograficzne.

4. Uwagi końcowe

1. Zainteresowanie problematyką drugiego etapu reformy stwierdzono w przypadku około 40% robotników i ponad połowy kadry kierowniczej.

2. Zróżnicowanie opinii wewnątrz badanych grup społeczno-zawodowych i pomiędzy nimi jest niewielkie. Wydaje się, że wynika z przyjęcia przez nie postawy obserwatorów biegu wydarzeń społecznych. Oznacza to, że koncepcja drugiego etapu nie była dotąd przedmiotem środowiskowych sporów i dyskusji.

3. W ocenie wpływu podwyżek cen i zniesienia ulg i dotacji na uzyskanie równowagi rynkowej przeważa sceptycyzm.

4. Propozycje zmian w zakresie systemu świadczeń socjalnych, podatków od wynagrodzeń i wprowadzenia pracy w wolne soboty uzyskały zdecydowanie negatywną ocenę.